

D II

Chuck Close:
Susan,
malba akrylom, 254 x 229 cm
1970 - 1

Portrét (podobizna) je zobrazením určitého člověka, které zachycuje jeho podobu, ale také vlastnosti. Základem podobizny je hlava, protože na ní je vidět nejvíce nezaměnitelných znaků jedince. Z výrazu očí a úst můžeme usuzovat na povahu portrétovaného. Malířské nebo sochařské portréty zobrazují často poprsí (bystu) a nebo i celou postavu. Králové a vojevůdci se nechávali portrétovat dokonce se svým koněm. Občas vídáme podobiznu zachycující více osob: někdy je to rodina (rodinný portrét), jindy skupina lidí společného zaměření (např. hudebníci, vojáci). Takovým portrétům říkáme skupinové. A když umělec zpodobí sám sebe, hovoříme o autoportrétu.

PORTRÉT A JEHO PROMĚNY

1

NEJS LAVNĚJŠÍ PORTRÉTY

Podobizny nevznikaly ve všech obdobích dějin. Starší Egypťané, tvůrci mnoha významných uměleckých děl, se o podobiznu nezajímali po celá staletí. Až kolem roku 1400 př. n. l. se objevil sochař, který věnoval portrétu mnoho času. Nejvýznamnější jeho prací je hlava královny Nofretete.

- Zjisti, kde se socha dnes nachází, proč se někdy nazývá také Nefertiiti a proč nemá levé oko?

Středověká Evropa (v době románské a gotické) na podobizny příliš nemyslela. Přesto máme v Praze ojedinělou řadu gotických portrétů: bysty významných osobností z doby Karla IV. Jsou v chrámu sv. Víta a jejich autorem je Petr Parléř.

- Co je to bysta? Kde najdeš v katedrále sv. Víta na Pražském hradě tyto Parléřovy portrétní plastiky?

Velký rozkvět portrétu přinesla renesance. Celý svět zná tvář urozené dámy Mony Lisy, dílo Leonarda da Vinci.

- Slyšel jsi o krádeži tohoto obrazu? Jak se dílo namalované v Itálii (v kterém městě?) dostalo do pařížské galerie Louvre [lúvr]?

Po roce 1600 (v baroku) se jako portrétisté prosadili zejména holandsí malíři, především Rembrandt van Rijn. Proslavily ho četné autoportréty a nejvíc jistě skupinový portrét nazvaný Noční hlídka.

- Rembrandtova Noční hlídka visí v obrazárně ve městě Amsterdamu. Tento obraz měl dramatické osudy. Proč musel být před několika lety celý opravován (restaurován)?

Mezi moderními umělci proslul svými autoportréty Holanďan Vincent van Gogh.

- Proč má malíř van Gogh na tomto autoportrétu ovázanou hlavu?

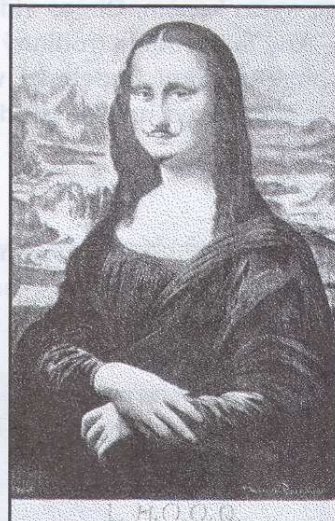

PROMĚNY MONY LISY

Nejznámějším portrétem na světě a možná i nejslavnějším malířským dílem vůbec je Mona Lisa. Který její rys bývá označován jako „tajemný“ nebo „záhadný“?

- V posledních sto letech se tímto obrazem zabývalo mnoho umělců a vytvářeli jeho výtvarné proměny - **metamorfózy**. Zjisti, kteří z nich jsou zastoupeni na našich ukázkách a doplň jejich jména (můžeš si je však i vylustit z křížovky na vedlejší stránce). Jakým způsobem Monu Lisu proměnili? Co asi chtěli vyjádřit? Která metamorfóza obrazu se jeví jako uštěpačná, která chce být uhrančivá, která naopak znásobila jeho záhadnost?

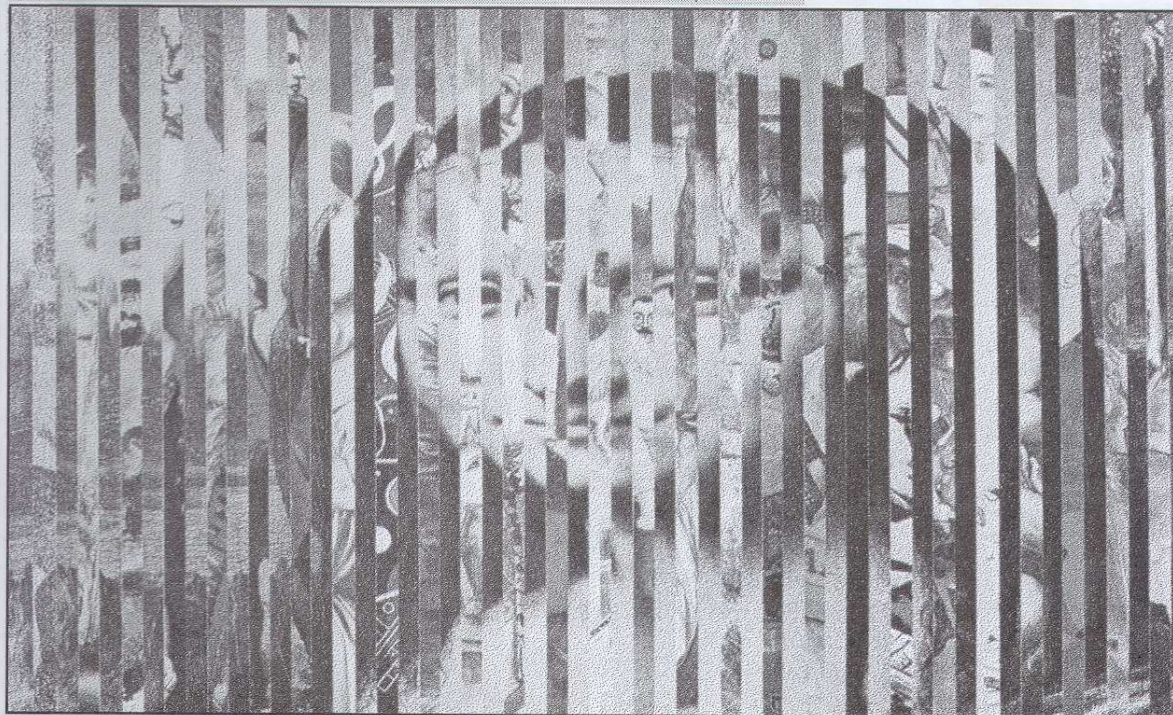
L. H. O. O. Q. (Mona Lisa)

Mona Lisa a její „autor“

2

- Pořid' si reprodukci Mony Lisy nebo jiného vhodného portrétu (z časopisu nebo pomocí kopírky) a pokus se sám „vstoupit“ do její tváře. Začni malými kresebnými zásahy, kterými změníš pohled očí, výraz úst, čelo. Můžeš doplnit barvy, popřípadě ji ozvláštni módním make-upem.

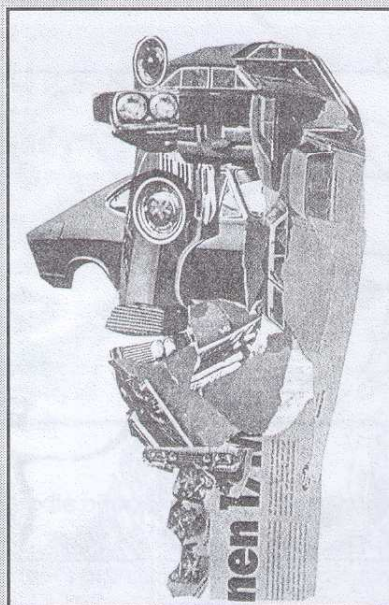
POSKLÁDANÁ HLAVA

Na vídeňském dvoře Rudolfa II (byl českým králem v letech 1576 - 1611) žil Ital Arcimboldo [arčimboldo]. Proslavil se obrazy lidských hlav poskládaných z květín, ze zeleniny, z ptáků, ryb i drobných předmětů. V tom byl tento umělec ve své době jedinečný a tím je známý až dodnes. Arcimboldo charakterizoval svou skládací metodou často také určité osoby nebo roční doby. Hlavu „Léta“ složil například ze samých plodů.

Guiseppe Arcimboldo:
Léto,
olej na dřevě, 1563

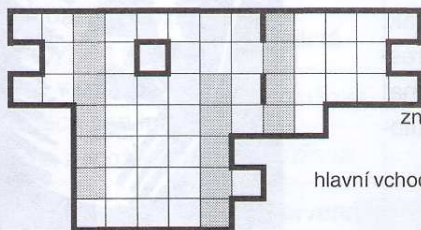
Žakovská práce

3

- Napodob Arcimboldův pracovní postup: sestav hlavu některého svého známého z předmětů, které jsou pro něj důležité. Pracuj barevnými fixy, tuší, použij i koláž, vlepuj do obrysu obličeje výstřižky reklam nebo obrázků z časopisů. V této „podobizně“ nepůjde o podobu, ale o vyjádření toho, co portrétovaný rád dělá, jaké má koníčky, co je pro něj příznačné. (Příklad: náruživého čtenáře vytvoř z vystříhaných slov nebo jmen spisovatelů, podobiznu filmového fanouška sestav z hlav slavných herců, motoristického fandů z částí motoru,...)

Vylušti jména tří autorů výtvarných děl ze strany 48.

- stínování; ozdobný vzor
- černý inkoust; malba vodovými barvami
- kdo navrhuje stavby; čára
- znázornění myšlenky v podobě věci či postavy
- pohyblivý sochařský výtvar
- hlavní vchod do budovy, často se sochařskou výzdobou
- umělec, který vytváří sochy

BAREVNÁ PROMĚNA PORTRÉTU

Mezi americkými umělci zaujímá přední místo malíř slovenského původu Andy (Ondřej) Warhol [vorhol]. Jeho oblíbenou činností bylo kreslení do zvětšených portrétních fotografií nebo záměna barev v nich.

- Na obálce barevného časopisu najdi fotografii dostatečně velké hlavy: herce, politika, sportovce nebo modelky. (Můžeš využít i zvětšený obrázek Venuše dole.) Vodovou barvou nebo fixem - překrývej části této podobizny tak, že jednotlivé barvy „obráťtíš“ v jejich opak. Zužítuj poznatky z tabulky barev: které barvy označujeme jako doplňkové?

4

Andy Warhol:
Venuše,
sítotisk, 1984

Josef Čapek:
Autoportrét, linoryt

5

OBLIČEJ V ZRCADLE

Když malíř maluje sám sebe, vzniká **autoportrét** neboli vlastní podobizna. Obvykle k tomu potřebuje zrcadlo. Dones si je i ty. Použij dostatečně velké, aby se v něm, postavíš-li je na stolek před sebe, odrazela celá tvoje hlava.

- Nakresli se - nejlépe špejlí namáčenou v tuši - tak, jak se v zrcadle vidíš. Při práci pamatuj na to, že důležitý je celek, ne jednotlivosti. (Zopakuj si poznatky z projektu B I Hlava.)
- Pokus se zjednodušit svou vlastní podobiznu tak, aby se dala provést linorytem. K tomu převed' kresbu (okopírovanou například proti světlu na skle okna) do černých a bílých ploch. Příklad ti ukazuje autoportrét Josefa Čapka.

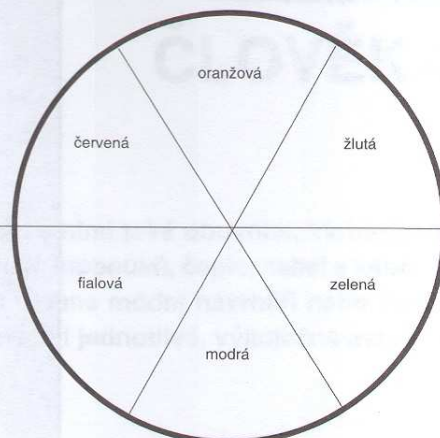
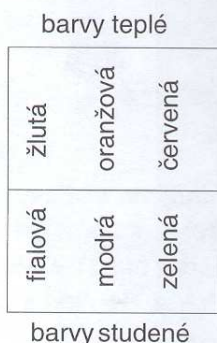

BARVA

Barvy v kruhu

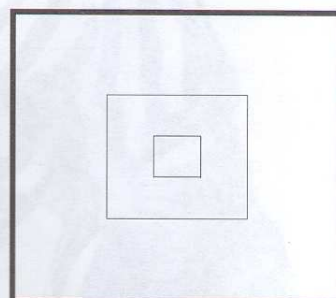
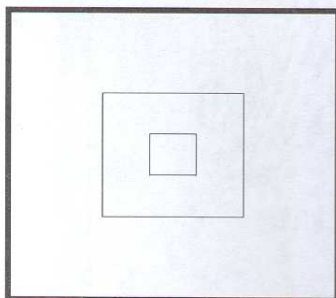
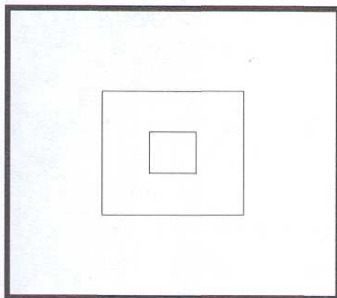
Denní světlo lze rozložit na 6 barevných tónů. Tři z nich jsou **barvy základní**. Jejich překrýváním vzniknou **barvy podvojně**. Naproti ležící barvy nazýváme **doplňkové**. Jsou nápadně odlišné, ale dobře se spolu snáší. (Vybarvi pastelkami kruh i tabulky. Stačí ti 3 základní barvy, z nichž utvoříš všechny ostatní.)

Tabulka barev (Volná políčka tabulky si vymaluj předepsanou barvou.)

Barvy základní			Barvy podvojně			Dvojice barev doplňkových	
červená	modrá	žlutá	oranžová	fialová	zelená	červená	zelená
						oranžová	modrá
						žlutá	fialová

Jak se barvy ovlivňují? (Úkol pro šikovné ruce) Podle připojených obrázků vystřihni z barevných papírů tři obdélníky (mohou to být i čtverce) - sytý žlutý, zelený a černý. Z oranžového papíru vytvoř menší obdélníky se čtvercovým otvorem uvnitř. Jak se změní oranžový tón vlivem rozdílného okolí?

Tajemná řeč barev

Lidé dávají barvám rozmanité významy, ale symbolika barev se v různých zemích a dobách značně liší. Zde je jedna z možností.

bílá	čistota, dokonalost	fialová	nesobecká láska
žlutá	bystrost, rozumnost	hnědá	sobectví
oranžová	sebevědomí	modrá	oddanost, mravnost
růžová	tichost, jemnost	šedá	slabost
červená	prudkost, láska	černá	zármutek, krutost

